

Niedrukowane dramaty

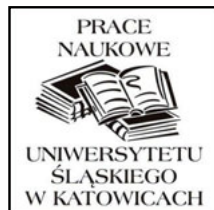
Gabrieli
Zapolskiej

Tom 1

Wydawnictwo
Uniwersytetu Śląskiego
Katowice 2012

Niedrukowane dramaty
Gabrieli Zapolskiej

Tom 1

NR 2920

Niedrukowane dramaty Gabrieli Zapolskiej

Tom 1

Nerwowa awantura
Pariasy

pod redakcją
Jana Jakóbczyka

we współpracy
z Krystyną Kralkowską-Gątkowską, Krystyną Kłosińską,
Magdaleną Piekarą i Jerzym Paszkciem

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2012

Redaktor serii: Edytorstwo Naukowe
Jan Jakóbczyk

Recenzent
Ewa Paczoska

Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2009–2011 jako projekt badawczy

Portret Gabrieli Zapolskiej Juliana Fałata opublikowany za życzliwą zgodą
Muzeum Narodowego w Kielcach (il. 1, t. 1).

Portret Gabrieli Zapolskiej autorstwa Stanisława Janowskiego (il. 2, t. 1)
oraz 5 fotografii pisarki (il. 3–7, t. 1) opublikowane na mocy umowy z East News.

Portrety Zapolskiej namalowane przez Stanisława Janowskiego (il. 7 i 8 w tomie 2.)
oraz fotografie (il. 9 i 10 w tomie 2.) opublikowane za zgodą
Muzeum Historycznego Miasta Krakowa.

Skany afiszy teatralnych pochodzą ze zbiorów Archiwum Artystycznego
i Biblioteki Teatru im. Juliusza Słowackiego.

Podstawę wydania stanowią egzemplarze teatralne dramatów Zapolskiej
(*Nerwowa awantura* – sygn. BTLw 3940, *Asystent* – sygn. BTLw 4199, *Carewicz* – sygn. BTLw 4150,
Pariasy – sygn. BTLw 4054) przechowywane w Bibliotece Śląskiego w Katowicach, il. 10, t. 1.

Spis treści

Zapolska – pisarka teatralna (ostatnia dekada)	7
G. Zapolska: <i>Nerwowa awantura. Sztuka w 3 aktach</i>	15
G. Zapolska: <i>Pariasy. Szkice sceniczne</i>	145
Nota wydawcy	263
Zasady wydania	263
<i>Nerwowa awantura</i> – komentarz	267
Uwagi o tekście	272
Poprawki tekstu i emendacje	273
Premiery teatralne	277
<i>Pariasy</i> – komentarz	278
Uwagi o tekście	285
Poprawki tekstu i emendacje	286
Premiery teatralne	288

Zapolska – pisarka teatralna (ostatnia dekada)

„[N]ależę do tych autorów, którzy nie słabną, ale wzrastają do ostatniej chwili”¹ – zachwalała swój potencjał i możliwości Zapolska w liście do wydawcy Józefa Wolffa. Był rok 1910. Jak się kształtowała twórczość dramatyczna autorki *Ich czworo* w ostatniej dekadzie jej aktywności? Zupełnie nieźle, mimo nękających ją chorób; lektura listów z tamtego czasu pozwoliłaby ułożyć obfity rejestr dolegliwości, cierpień fizycznych, jednostek chorobowych, potwierdziłaby też ciągłe walki z przytłaczającą ją depresją. Pełna pomysłów, projektów, niecierpliwa, ciągle poszukująca – podejmowała temat, pisała pierwsze sceny, by zrezygnować dla innych planów. Potrzebowała stymulacji, a najlepszym bodźcem były sukcesy sceniczne jej dramatów, rzeczywiste i wyolbrzymione przez żądną aplauzu pisarkę. Teatralne triumfy *Moralności pani Dulskiej* skłoniły ją do pisania sztuki, której pierwotny tytuł miał brzmieć *Metresy*. Oburzenie części opinii publicznej na nieprzystojny wyraz w tytule wymusił zmianę; zdarzenie opisała Zapolska w felietonie – *Dla dorosłych i zdrowych*². Zmieniony tytuł miał brzmieć *Panna Malinowska*, potem *Panna Maliszewska*, ostatecznie znamy utwór jako *Pannę Maliczewską* (wrzesień 1910). Przypadek ten dobrze ilustruje główne wyzwanie, z którym intensywnie przyszło jej się zmagać w drugiej dekadzie XX wieku. Atakowana za naruszanie obyczajowego tabu autorka *O czym się nawet myśleć nie chce* czuła się osaczona i pod ciągłą presją, ale chyba potrzebowała tego ciśnienia, które uruchamiało jej pragnienie walki. Stąd też, można odnieść wrażenie, Zapolska w listach, felietonach, publicznych wystąpieniach,

- 1 J. CZACHOWSKA: *Gabriela Zapolska. Monografia bio-bibliograficzna*. Kraków 1966, s. 426. Książka Jadwigi Czachowskiej jest nieprzecenionym źródłem informacji, z których wielokrotnie będziemy tutaj korzystać.
- 2 G. ZAPOLSKA: *Dla dorosłych i zdrowych*. W: EADEM: *W zamyśleniu*. Słowo wstępne J. JEDLICZ. Lwów 1923.

poza faktycznymi i rzeczywistymi powodami, dodatkowo inscenizowała rozległość doznawanych opresji i dziełność, z jaką się im przeciwstawiała.

Owe zabiegi miały, moim zdaniem, znaczenie dla kształtowania się dramaturgii Zapolskiej w latach 1910–1921. Na początku 1911 roku planuje nowe dwa utwory sceniczne: czyni pierwsze przymiarki do *Nerwowej awantury* i zamierza opracować (zdyskontować sukcesu) „dalszy ciąg” *Panny Maliczewskiej*. „W lutym napisała jeden ze szkiców z cyklu *Pariasi pt. Poza nawiasem*. W tym też czasie powstał prawdopodobnie scenariusz filmowy *Niebezpieczny kochanek*”³. Wkrótce porzuca te projekty, by opracować w formie dramatycznej temat powieści *Kobieta bez skazy* (tekst powstał prawdopodobnie w grudniu 1911 roku). Gorzką i prowokacyjną komedię spotyka odrzucenie. Zapolska w liście do Kornela Makuszyńskiego sarkastycznie oznajmia, iż dramat „z powodu »przypuszczalnie mogącego nastąpić zgorzenia« jest »we wszystkich sytuacjach wysoce nieprzyzwoity«”⁴. Buńczucznie zaleca danie odporu „starym rozpustnikom wyuzdanym w życiu, którzy widzą wszędzie zgorzenie” i dodaje ponadto: „Jeżeli nie pokażemy im zębów – klechy zjedzą nas”⁵. Siła decyzji pozostawała jednakże po stronie galicyjskich konserwatystów, zakaz, cenzura okazały się skuteczne. *Kobietę bez skazy* wystawiono w roku 1912 w Warszawie w Teatrze Rozmaitości, w Krakowie w Teatrze Bagatela dopiero w 1919 roku, a we Lwowie jeszcze dwa lata później. W felietonie *Po roku – milczenie* (z czerwca 1913 roku) podsumowała owo doświadczenie odrzucenia, ważne dla późniejszego kształtowania wyborów artystycznych:

Lecz we mnie powstał ból i wielka gorycz, iż nie zrozumiano mnie zupełnie i uczyniono zhańbienie mej energii artystycznej, która zawsze dążyła do najszlachetniejszego celu, a została przedstawiona przez natury cyniczne jako środek podbudzania właśnie tychże natur cynicznych do jakichś wrażeń nieczystych – które dezorganizują i zakażają⁶.

3 J. CZACHOWSKA: *Gabriela Zapolska...*, s. 446.

4 G. ZAPOLSKA: *Listy*. Zebrała S. LINOWSKA. T. 2. Warszawa 1970, s. 527.

5 Ibidem, s. 527.

6 G. ZAPOLSKA: *Po roku – milczenie*. W: EADEM: *Publicystyka*. T. 2, cz. 3, Wrocław 1962, s. 526.

Mimo niepowodzeń związanych z próbami wystawienia *Kobiety bez skazy* we Lwowie i w Krakowie pisarka finalizuje wcześniej rozpoczęty dramat *Nerwowa awantura*, zapowiada utwór sceniczny pod tytułem: *Boboško*⁷. Ten pierwszy utwór ukończyła w lutym 1912 roku, drugi pozostał tylko w sferze zamierzeń. Podobnie *Odwet panny Maliczewskiej*, do którego to tekstu powracała parokrotnie, by ostatecznie go nie skończyć (pierwsze wzmianki na początku 1911 roku, potem w lutym 1914 roku, a wreszcie w lipcu 1917 roku obiecywała Adamowi Grzymale-Siedleckiemu, że sztukę ukończy⁸).

Centralną pozycję w dorobku dramaturgicznym Zapolskiej omawianej ostatniej dekady stanowią utwory nigdy dotychczas niedrukowane: *Nerwowa awantura*, *Pariasy*, *Carewicz* i *Asystent*. Przyczyny nieopublikowania dramatów nie są jasne: trochę przypadek, wojenna zawierucha, osłabienie sił Zapolskiej, która nie miała dość energii, by zadbać o druk; teksty były przeznaczone dla teatrów, więc motywacja współpracy mniejsza; prawdopodobnie przeświadczenie późniejszych edytorów o drugoplanowej randze i wtórności artystycznej owych dramatów miało też swoje znaczenie. Fakt niedrukowania przedstawianych tu dramatów zaskakuje tym bardziej, że powodzenie teatralne tychże było znaczące, a w wypadku *Carewicza* – wyjątkowe.

Nerwowa awantura w sposób szczególnie intensywny korzysta z atrakcji sensacyjności, egzotyki, co prawda dość sztucznej i minoderyjnej. Peruwianka, która okazuje się Żydówką z Drohobycza, podejrzany blask kasyna w Monte Carlo i zbrodnia, która domyka historię Polaków poszukujących emocji, pieniędzy i szczęścia – oto zestaw teatralnych chwytów, którymi się Zapolska posłużyła. Ale odnajdziemy w dramacie także konflikt postaw i wartości osnutych wokół stereotypu Polaka i wokół stereotypu kobiety. Odnajdziemy bezpretenjonalną matczyną czułość Motruny, pokojówki walczącej (bezsukutecznie) o życie swego syna, niejednoznaczność postaw etycznych zabłąkanej Marii itd. *Nerwowa awantura*, gdy się jej bliżej przyjrzeć, jest bardziej wielowymiarowa, niż mogłoby się wydawać.

7 Sztuka zatytułowana *Boboško* miała zaprezentować historię niewinnych dziewcząt, erotycznie doświadczonych przez mężczyzn („boboško”) z bogatą praktyką w tej dziedzinie.

8 Fragment utworu (Akt II, sceny 10–14) *Odwet panny Maliczewskiej* został wydrukowany w piśmie: „Echo Literacko-Artystyczne” 1914, z. 7, s. 384–399. Zob. J. CZACHOWSKA: *Gabriela Zapolska...*, s. 504.

Pariasy to cykl szkiców scenicznych, osobliwych „nowel” dramatycznych; są to utwory odrębne fabularnie, ale zespolone ideą bycia „na marginesie” społecznego powodzenia i uznania, na obrzeżach aktywizmu wyznaczającego sens i cel, w zagubieniu etycznym, zatrwożeniu egzystencjalnym. Zapolska przywiązywała dużą wagę do tego projektu artystycznego, istotnego rozpoznania kondycji ludzkiej, nowatorstwa pomysłu. Zapewne nadmierne nadzieje pokładała w tych szkicach, bez wątpienia też nieumiarkowana autopromocja okazała się chybiona. *Pariasy* ostro skrytykowano⁹.

Na końcu swej drogi pisarskiej, udręczona chorobami, ale podekscytowana sukcesami scenicznymi w Wiedniu i Berlinie – tworzy Zapolska jeszcze dwa dramaty: *Carewicza* (maj 1917) i *Asystenta* (sierpień 1919). Pierwszy z nich wpisuje się w tradycję dramatów politycznych podpisywanych Józef Maskoff, operuje szeregiem teatralnych chwytów, które mają uczynić utwór atrakcyjnym dla widza, kokietuje romansową historią młodego cara Mikołaja II (w trakcie wydarzeń przedstawionych w utworze jeszcze *Carewicza*) i tancerki Matyldy Krzesińskiej. *Asystent* z kolei, świadectwo bogatych doświadczeń pisarki, która znaczną część życia (w latach dojrzałych i późnych) spędziła w uzdrowiskach, różnego rodzaju lecznicach i sanatoriach dla poratowania zdrowia, mógłby zostać nazwany np. „komedią ekologiczną” czy też, by użyć jeszcze bardziej współczesnego języka – „igraszkami fitnessu”. Komedia była błąha i tak ją widziała również Zapolska, ale temat dramatu wyjątkowo dobrze wpisywał się w przeobrażenia modernizacyjne ówczesnej kultury, ówczesnego społeczeństwa, poszerzał paletę zagadnień obecnych w utworach scenicznych, wyprowadzał z dziewiętnastowiecznego „skansenu” patriotycznego patosu czy mieszczańskiej dramy.

Zapolska planowała jeszcze kolejne sztuki. Zamierzała kontynuować *Carewicza*, znamy ogólnie treść *Carskiej doli* (także w streszczeniu Anieli Kallas, pseud. Anieli Korngut), ale na zamiarach się skończyło. *Jasętka lwowska* miały być osnute wokół polsko-ukraińskich walk o Lwów, ale to też tylko były plany. Ostatnim z utworów projektowanych przez pisarkę, który znamy z tytułu i rudymentów fabuły, jest 3-aktowa komedia zatytułowana *Likwidacja*. Plany nie miały szans się ziścić, choroby nie dawały chwili wytchnienia, jednakże –

9 Zob. J. CZACHOWSKA: *Gabriela Zapolska...*, s. 473–474.

i to jest dla Zapolskiej charakterystyczne – nieustannie jeszcze czegoś pragnęła, na coś czekała, ku czemuś dążyła.

Nawet niechętni Zapolskiej zauważają jej dobre wyczucie teatru, doceniają znajomość reguł konstruowania intrygi, umiejętność tworzenia ciekawych postaci/osobowości (w większym stopniu kobiet, w mniejszym – mężczyzn), kreowania scenariusza takich relacji z widownią, który sprawi, że spektakl okaże się wciągający i zapełni widownię. Stąd niejednokrotnie w czterech dramatach, które w tej publikacji są zaprezentowane, szereg sensacyjnych zdarzeń i ludzi: Peruwianka w *Nerwowej awanturze*, zamordowany w karczemnej bójce Kubełkarz w dramacie *Pariasy* (dobór bohaterów tego szkicu jest zresztą niezwykajny: Karawaniarz, Hycel, Kubełkarz, Kominiarz), i Prezydent ministrów Rosji, który – dla dobra dynastii i w zgodzie z racją stanu – stręczy młodemu Carewiczowi szesnastoletnie dziewczę. Nie oznacza to jednakże wyłącznie ekspansji fikcjonalności, kokietowania barwną i sensacyjną fabułą, nie oznacza, że podstawowym i jedynym kryterium doboru atrakcyjnego tematu jest spodziewane zainteresowanie widzów i teatrów. Zapolska, znakomicie wyczuwająca potrzeby sceny, nie omieszkała swych kompetencji – docieklivej obserwatorki rzeczywistości – wykorzystać do kształtowania również swych ostatnich dramatów. Owe cztery utwory zakotwiczone są w rzeczywistości bądź wynikają z doświadczeń pisarki. Antoni Waśkowski odnotowuje genezę *Nerwowej awantury*: „Akcja rozgrywa się wśród polskiego towarzystwa zgromadzonego w Nicei i Monte Carlo. Sztuka jest oparta na bezpośrednich obserwacjach, które autorka zebrała podczas ostatniego pobytu na Riwierze”¹⁰. O pobycie Zapolskiej na południu Francji przeczytać możemy w felietonie: *Kraina szampanem płynąca...*¹¹. Carewicz z kolei odwoływał się do dobrze znanych widzowi teatralnemu wydarzeń: romansu cara Mikołaja II, gdy ten był jeszcze następcą tronu, z primabaleriną Teatru Maryjskiego w Petersburgu Marią [Matyldą] Krześcińską. Pisarka wykorzystała sensacyjny wątek i skandalizujący temat, uwodziła też aktualnością zdarzenia (zmiany polityczne w Rosji w roku 1917). Natomiast *Asystent* wywodzi się z rozlicznych doświadczeń Zapolskiej, pacjentki wielu

10 A. WAŚKOWSKI: *Wiadomości bieżące*. „Kurier Warszawski” (z 4 lutego 1911). Cyt. za: J. CZACHOWSKA: *Gabriela Zapolska...*, s. 461.

11 G. ZAPOLSKA: *W zamyśleniu*. Wstęp J. JEDLICZ. Lwów 1923.

zakładów leczniczych. Dramat miał być – według A. Kallas – reminiscencją z pobytu pisarki w sanatorium w Tatarowie, ale najpewniej pomysł wykorzystania zagadnienie obyczajowości sanatoryjnej zrodził się w efekcie licznych kuracji, którym pisarka się poddawała.

Chełpiąc się nieco, autorka zdradza w listach „kuchnię” swego warsztatu: „w 3 dni napisałam sztukę *Nerwową awanturę*”, chwali się w liście do Stanisława Janowskiego¹². *Pariasy* pisała powoli, koncepcję nosiła w sobie od lat (cykl utworów poświęconych „ludziom upośledzonym przez los układ społeczny” planowała już w latach 1893–1894), kolejne szkice powstawały zatem w rytmie nawrotów zdrowia i energii, po przycichnięciu niemocy chorobowej („Kończąc sztukę zachorowałam na oczy z przepracowania. Stąd zwłoka” – oznajmia w liście do Adama Grzymały-Siedleckiego¹³). W połowie kwietnia 1917 roku Zapolska w korespondencji z Janowskim pisze o planach względem kolejnego dramatu, a już pod koniec tego miesiąca donosi: „Sztukę, która się będzie nazywać *Carewicz*, wysiłkiem prawie nadludzkim skończyłam”¹⁴. *Asystent*, komedia, która miała być „groteską w lepszym stylu”¹⁵, powstawał w bólach. Pierwsze pomysły pojawiły się już w roku 1915, ale czas wojenny nie sprzyjał beztroskiej błahostce. W lutym 1917 roku informuje, być może ponad stan faktyczny, że utwory leżą „pozaczynane”¹⁶, w sierpniu roku następnego powiadamia Janowskiego: „Zaczęłam pisać sztukę, ale mam mało sił, więc to idzie powoli. Tytuł jest *Asystent* – rzecz w sanatorium, komedia wesoła, bo o to proszą wszyscy”¹⁷, ale w połowie 1919 kontynuuje ową krotoczwilę, będąc, co nieodmiennie podkreśla, „na pół przytomną”, cierpiącą na oczy, w konfrontacji ze śmiercią, której cień ją osnuwa. 22 sierpnia 1919 roku utwór jest gotowy.

Lektura czterech ostatnich dramatów Zapolskiej potwierdza wszystkie zalety (i wady) jej pisarstwa dramatycznego, przypomina o wyborach/poszukiwaniach artystycznych oraz ideowych, dowodzi niezwykłej umiejętności dostrzegania znaczącego bądź symptomatycznego drobiazgu, subtelnego modelowania zróżnicowanych dialogów, ale również ideologicznego narzucanego

12 G. ZAPOLSKA: *Listy*. T. 2..., s. 531.

13 Ibidem, s. 574.

14 Ibidem, s. 626.

15 Ibidem, s. 681.

16 Zob. ibidem, s. 616.

17 Ibidem, s. 670.

przesłania, epatowania efektem, czasem grzechem pobieżności i/lub nieuzasadnionym skrótem (jakby pisarka miała już dość i chciała szybko odesłać rękopis do teatru).

Owe słabości tendencji oraz siła, pasja, z jaką autorka *Małuszki*, *Kaśki Kariatydy*, *Kobiety bez skazy* itd. podejmuje tematy kobiece, prezentuje odrębność kobiecego doświadczenia – dobrze też widać w przedstawianych tu dramatach. Wypowiedziana w młodym wieku opinia, bez wątpienia powtarzająca znany stereotyp o przyczynach i skutkach emancypacyjnego wyzwania się kobiet („głupie, banalne a bezcelowe szamotanie się kobiet, które z braku bioder, biustu, gęstej grzywki i sposobu rozniecania miłości pędzą tu na uniwersytety i w salach szpitalnych oglądają nagich rozpustą zjedzonych mężczyzn, niby w celach naukowych! [...] Jedyny ich cel – złowić męża”¹⁸) – dobrze ilustruje rozchwianie autorki *Żabusi*, emocjonalność rozpoznania, kluczową rolę problemu w jej pisarstwie, czego dowodzą ciągłe nawroty do zagadnienia konfliktu płci. Bohaterki dramatów autorki *Kobiety bez skazy* – Julia z *Mężczyzny*, Maria z *Żabusi*, Janka z jednoaktówki *Dziewiczy wieczór*, Rózia z *Fin-de-siècle’istki*¹⁹ – deklaruja, żądają: „Nie patrz na mnie jak na kobietę, traktuj mnie jak człowieka”. Przechodząc do porządku nad niejednoznacznością tego przesłania, głosi ono dość proste przekonanie: żądam uznania mej podmiotowości, nie redukuj mnie spojrzeniem, bądź partnerem. Cztery dramaty tu przedstawiane pokazują konflikty wynikające z takiego przesłania, aspiracje, oczekiwania i siłę stereotypu, obyczajowe *constans*, presję wartości przenoszonych z pokolenia na pokolenie. Pokojówka Motruna z *Nerwowej awantury*, przytłoczona macierzyńską troską, doświadczona śmiercią syna – skutecznie walczy o swą odrębność; pełna sarkazmu, dystansu i pobłażliwej mądrości – jest partnerem, mimo statusu zwykłej służącej. Szlachetna Osmólska, dotknięta groźbą zagrożenia życia, na krawędzi, zainfekowana tuberkulicznymi jadami – marzy o szczęściu wbrew medycznej diagnozie, o uczuciu, które ją odrodzi. Melodramatyczna osnowa tej postaci decyduje o jej jednowymiarowości, ale równocześnie Zapolska, która z upodobaniem i znanstwem zapełnia swój teatr galerią nikczemników, próbuje swych sił w ukształtowaniu bohaterek (i bohaterów) kryształowo dobrych,

18 G. ZAPOLSKA: *Listy*. Zebrała S. LINOWSKA. T. 1. Warszawa 1970, s. 131.

19 Zestaw tych postaci z dramatów Zapolskiej przedstawiła A. CHAŁUPNIK: *Sztandar ze spódnicy*. Zapolska i Nałkowska o kobiecym doświadczeniu ciała. Warszawa 2004, s. 38.

które jednakowoż mają jakieś pragnienia, oczekiwania, słowem: w „papierowej” konstrukcji kołaczę się tchnienie życia. Tak jest zaprezentowana Sonia z *Carewicza*, o której Zapolska powie: „postać młodej, wiosennej dziewczyny taka, iż w niej się sama Kocham”²⁰. Bohaterki dramatów Zapolskiej uwikłane są – temu trudno przeczyć – w relacje władzy: politycznych nakazów i zakazów, męskich uzurpacji, presji kulturowych wzorców, przyjętych zasad i wartości, przemocy języka²¹. Odnotować możemy szereg bohaterek dramatów Zapolskiej, broniących z całą mocą tego kobiecego więzienia (np. matrony – Doktorowa, Radczyni, Mecenasowa, Rewidentowa z *Asystenta*), wszakże istnieje jednak enklawa prywatnego i intymnego, terytorium niepodległe – w zadziorności Motruny, czułej nadziei Osmólskiej, perfidii Peruwianki, bezinteresowności Soni, obdarowującej Carewicza, egoizmie nimfetek: Panienki z *Pariasów* (1 szkic sceniczny) i Lilusi z *Asystenta*.

W wizerunkach bohaterek ostatnich dramatów Zapolskiej potwierdza się to, co jest znamieniem całego jej pisarstwa: pomysł fabularny, ideologiczne przesłanie, czasem wykoncypowany temat zderza się z wrażliwą recepcją odmian rzeczywistości, umiejętnością dostrzeżenia półcieni interpersonalnych napięć, zdolnością wyławiania subtelności (i brutalności) języka. Bez wątpienia też odnajdujemy w owych czterech dramatach strategię realizowaną przez pisarkę od początków jej pisarstwa: równoległe kompromisy z oczekiwaniami teatrów, widzów, czytelników, czyli zgodę na prawa komercji oraz szarżę prowokacji, drażnienie spolegliwego konsumenta teatralnej „strawy”, przekraczanie granic²².

20 G. ZAPOLSKA: *Listy*. T. 2..., s. 628.

21 Zob. K. KŁOSIŃSKA: *Miłość i władza. (Nad zapomnianym dramatem Zapolskiej, który stał się kanwą libretta operetki Lehara)*. W: EADEM: *Miniatury. Czytanie i pisanie „kobiece”*. Katowice 2006, s. 93–98.

22 Podziękowania za pomoc w odczytaniu rękopisów należą się paniom: Danucie Kamińskiej, Agnieszce Kozielskiej i Joannie Kowalskiej.

Jan Jakóbczyk

Projekt okładki
Paulina Tomaszewska-Ciepty

Skład i łamanie
Tomasz Gut

Copyright © 2012 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-2071-7
(wersja drukowana)

ISBN 978-83-8012-501-8
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 18,00. Ark. wyd. 14,5. Papier offset.
kl. III, 90 g/m² Cena 1. i 2. tomu 52 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c.
M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Cena 1. i 2. tomu 52 zł
(+ VAT)

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-501-8

Tom 1

Nerwowa awantura
oraz

Pariasy

Nieodkrywane
dramaty

Gabrieli Zapolskiej

Tom 1

Niedrukowane dramaty

Gabrieli
Zapolskiej

Tom 2

Wydawnictwo
Uniwersytetu Śląskiego
Katowice 2012

Niedrukowane dramaty
Gabrieli Zapolskiej

Tom 2

NR 2920

Niedrukowane dramaty Gabrieli Zapolskiej

Tom 2
Carewicz
Asystent

pod redakcją
Jana Jakóbczyka

we współpracy
z Krystyną Kralkowską-Gątkowską, Krystyną Kłosińską,
Magdaleną Piekarą i Jerzym Paszkciem

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2012

Redaktor serii: Edytorstwo Naukowe
Jan Jakóbczyk

Recenzent
Ewa Paczoska

Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2009–2011 jako projekt badawczy

Portret Gabrieli Zapolskiej Juliana Fałata opublikowany za życzliwą zgodą
Muzeum Narodowego w Kielcach (il. 1, t. 1).

Portret Gabrieli Zapolskiej autorstwa Stanisława Janowskiego (il. 2, t. 1)
oraz 5 fotografii pisarki (il. 3–7, t. 1) opublikowane na mocy umowy z East News.

Portrety Zapolskiej namalowane przez Stanisława Janowskiego (il. 7 i 8 w tomie 2.)
oraz fotografie (il. 9 i 10 w tomie 2.) opublikowane za zgodą
Muzeum Historycznego Miasta Krakowa.

Skany afiszy teatralnych pochodzą ze zbiorów Archiwum Artystycznego
i Biblioteki Teatru im. Juliusza Słowackiego.

Egzemplarze teatralne dramatów Zapolskiej (*Nerwowa awantura* – sygn. BTLw 3940,
Asystent – sygn. BTLw 4199, *Carewicz* – sygn. BTLw 4150, *Pariasy* – sygn. BTLw 4054) –
przechowywane w Bibliotece Śląskiej w Katowicach, il. 10, t. 1.

Spis treści

G. Zapolska: <i>Carewicz. Sztuka w 3 aktach</i>	7
G. Zapolska: <i>Asystent. Żart sceniczny w 3 aktach</i>	121

Nota wydawcy	327
<i>Carewicz</i> – komentarz	327
Uwagi o tekście	334
Poprawki tekstu	335
Premiery teatralne	337
<i>Asystent</i> – komentarz	339
Poprawki tekstu i emendacje	344

Projekt okładki
Paulina Tomaszewska-Ciepty

Skład i łamanie
Tomasz Gut

Copyright © 2012 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-2071-7
(wersja drukowana)

ISBN 978-83-8012-501-8
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 21,5. Ark. wyd. 18,5. Papier offset. kl.
III, 90 g/m² Cena 1. i 2. tomu 52 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c.
M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Cena 1. i 2. tomu 52 zł
(+ VAT)

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-501-8

Tom 2
Carewicz
i
Asystent

Niebrukowane
dramaty

Gabrieli Zapolskiej

Tom 2

